

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ»
підготовки магістрів
спеціальності 8.01010601 «Соціальна педагогіка»

Слов'янськ - 2015

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Методологія соціально-педагогічних досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів 8.01010601 «Соціальна педагогіка».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес організації наукового дослідження у практиці роботи соціального педагога.

Міждисциплінарні зв'язки: програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та узгоджена з примірною «структурою програми навчального курсу» (за вимогами ECTS), затвердженою МОН України лист №14/18, 2-715 від 09. 04.2004 р. і є самостійною дисципліною, що дає можливість визначити змістові модулі навчання з кожної дисципліни, узгоджувати кредитні системи оцінювання досягнень здобувачів вищої освіти і забезпечена зовнішніми та внутрішніми державними та громадськими системами контролю якості освіти. Курс «Методологія соціально-педагогічних досліджень» пов'язаний з курсами «Соціальна педагогіка», «Теорія соціальної роботи», «Технології соціально-педагогічної діяльності».

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Загальна характеристика наукових досліджень.
2. Методологія наукових досліджень.

1. МЕТА Й ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. **Метою** навчальної дисципліни «Методологія соціально-педагогічних досліджень» є формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок здійснення наукового дослідження.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Методологія соціально-педагогічних досліджень» є:

- формування в майбутніх фахівців знань про сутність наукового дослідження;
- категоріальний апарат та інформаційне забезпечення теоретико-прикладного дослідження;
- оволодіння здобувачами вищої освіти практичними навичками використання різних методів дослідження та обробки результатів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні **знати:** загальну характеристику наукового магістерського дослідження; процедуру проведення наукового дослідження; оформлення результатів наукового дослідження;

уміти: визначати логіку дослідження; працювати з першоджерелами, застосовуючи теоретичні методи дослідження; організувати процедуру проведення магістерського соціально-педагогічного дослідження; оформляти результати дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 72 години / 2 кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМ 1. Загальна характеристика наукових досліджень

ТЕМА 1. Поняття, функції і значення науки

Наука – продуктивна сила розвитку суспільства. Функції науки. Основні наукові категорії. Класифікація наукових знань. Сутність наукового дослідження. Характеристика процесу наукового пізнання. Суб'єкти та об'єкти наукового пізнання. Взаємозв'язок пізнання і практики. Рівні пізнання: почуттєвий і раціональний, емпіричний і теоретичний. Наукове дослідження як форма здійснення і розвитку науки. Види наукових досліджень. Визначення соціально педагогічного дослідження. Порівняння педагогічного, психологічного, соціологічного і соціально-педагогічного досліджень. Особливості соціально-педагогічного дослідження. Теоретичні основи та проблематика сучасних соціально-педагогічних досліджень.

ТЕМА 2. Організація науки і наукових досліджень в Україні

Сектори наукової діяльності в Україні. Склад та підготовка наукових кадрів. Поняття принципів організації наукового дослідження. Сутність та зміст базових принципів наукового дослідження. Принцип об'єктивності. Принцип сутнісного аналізу. Принцип єдності логічного та історичного. Принцип детермінованості. Характеристика системного та структурно-діяльнісного підходів у науковому дослідженні.

ТЕМА 3. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення

Характеристика процесу наукового дослідження. Вибір теми та етапи реалізації наукового дослідження. Ефективність наукових досліджень. Логічна структура наукового дослідження. Характеристика предмета та об'єкта дослідження. Мета та завдання соціально-педагогічного дослідження. Гіпотеза дослідження. Вимоги до формулювання гіпотез дослідження. Характеристика новизни, теоретичної і практичної значущості соціально-педагогічного дослідження. Складові програми соціально-педагогічного дослідження: вибір проблеми, конкретизація теми, постановка мети і завдань, вибір методів дослідження, проведення теоретико-експериментальної роботи, аналіз та оформлення результатів дослідження.

ТЕМА 4. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень

Сутність наукової інформації. Основні джерела науково-технічної інформації. Закон України «Про інформацію» Емпіричні методи наукового дослідження. Роль інформації у науковій діяльності. Типологія наукової інформації та основні види видань: неперіодичні видання (наукова, науково-популярна, довідково-енциклопедична література); періодичні видання (наукові, науково-популярні, масові газети і журнали); видання, що продовжуються (нормативні документи, депоновані рукописи).

Бібліотечні фонди: основний і довідковий. Бібліотечні каталоги та картотеки. Види каталогів: алфавітний, систематичний, предметний. Методика пошуку першоджерел. Правила роботи з першоджерелами. Систематизація опрацьованих матеріалів. Оформлення результатів опрацьованих першоджерел: складання виписок, анотацій, конспектів. Роль інтернет-ресурсів у науковому дослідженні. Вимоги до оформлення списку першоджерел різних видів.

ЗМ 2. Методологія наукового дослідження.

ТЕМА 4. Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень

Сутність і зміст методології. Методи та техніка наукових досліджень.

Роль теоретичних методів у науковому дослідженні. Види теоретичних методів дослідження та їх характеристика: індукція та дедукція, аналіз та синтез, порівняння, класифікація, абстрагування та конкретизація. Системний підхід у науковому дослідженні. Загальні відомості про систему. Зв'язки між елементами системи. Вплив системного підходу на послідовність дослідження.

Поняття про модель та моделювання. Призначення моделей у науковому дослідженні. Види моделей.

ТЕМА 5. Методи досліджень на емпіричному рівні

Поняття експерименту. Види експерименту соціально-педагогічного дослідження: природний і штучний; лабораторний і польовий; констатуючий, формуючий, контрольний. Етапи підготовки та проведення експерименту. Вибір способів та засобів фіксації результатів експерименту.

Моніторинг процесу, оцінка та оформлення результатів наукового дослідження.

Поняття моніторингу та оцінки у науковому дослідженні. Їх порівняння.

Методи зведення й обробки результатів експериментальних досліджень: статистичні, графічні, табличні.

Види оформлення результатів дослідження: науковий звіт, доповідь і повідомлення, стаття, методичні рекомендації, курсова, дипломна, магістерська роботи, дисертація. Основні вимоги до оформлення результатів дослідження.

ТЕМА 6. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

Сутність і призначення магістерської роботи. Завдання магістерської роботи. Вимоги до магістерської роботи. Ознайомлення із специфікою написання магістерської роботи.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Бабанский Ю.К. Методология и методика научного поиска. - М., 1989
2. Белановский С.А. Метод фокус-групп: Учебное пособие. - М., 2001
3. Бурлачук Л.Ф. Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. - К., 1989
4. Воловик П.М. Теорія імовірності і математична статистика в педагогіці. - К., 1986
5. Луков В.А. Социальное проектирование: Учебное пособие. - М., 2003
6. Городяненко В.Г. Социологический практикум. - К., 1989
7. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. - М., 2001
8. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, програми, процедури. - К., 1998
9. Методологія та методи соціальних досліджень / за ред. Борисова Ю.В.: Навчальний посібник. - К., 2003

Допоміжна:

1. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. - К., 1996
2. Полонский В.М. Оценка качества научно-педагогического исследования. - М., 1989
3. Програми вищих педагогічних закладів освіти: Основи наукових досліджень / Укл. В.К. Сидоренко, П.В. Дмитренко. - К., 2000
4. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О.О. Яременко, О.Р. Артюх, О.М. Балакірева та ін. - К., 2002
5. Рудницька О.П., Болгарський А.Г. Свистельников Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. - К., 1998
6. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. - К., 2000
7. Скалкова Я.С. Методология и методы педагогического исследования. - М., 1989
8. Як провести соціологічне дослідження: методичні рекомендації / Упор. та заг. Ред. О.М. Балакіревої та О.О. Яременка. - К., 2004
9. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. - М., 1999

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

залік у 9 семестрі

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- поточне тестування на практичних заняттях та в процесі консультативної роботи;
- опитування та бесіди на практичних заняттях;
- перевірка виписок, тез та конспектів літературних джерел;
- поточні та підсумкові контрольні роботи;
- оцінка самостійної роботи.